

NATUURTOETS

DE KLOMP-OOST, EDE 2009

Literatuurstudie, veldonderzoek en analyse
voor toetsing Flora- en faunawet

Ing. T. Brouwer

In opdracht van: gemeente Ede

12 november 2009

Colofon

© 2009 Natuurbalans - Limes Divergens BV / gemeente Ede

Tekst en samenstelling: Ing. T. Brouwer
Projectleiding: Ing. T. Brouwer
Met medewerking van: Ing. R. Aukema, Ing. D. Heijkers, D. Visser en Ing. W. Zweep.
L. Thijssen (Eco-source)
Projectnummer: 09-028

In opdracht van: gemeente Ede

Foto's omslag: Polderhoefsloot (D. Heijkers); inzet: Knotwilgenrij (T. Brouwer)

Wijze van citeren: Brouwer, T. 2009. Natuurtoets de Klomp-Oost, Ede. Literatuurstudie, veldonderzoek en analyse voor toetsing aan de Flora- en faunawet. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

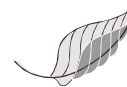
Niets uit dit rapport mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, internet, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Natuurbalans-Limes Divergens BV noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Natuurbalans-Limes Divergens BV. De opdrachtgever vrijwaart Natuurbalans-Limes Divergens BV voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging.

INHOUD

1	INLEIDING	5
2	GEBIEDSBESCHRIJVING EN VOORGENOMEN INGREEP.....	7
2.1	Ligging plangebied	7
2.2	Voorgenomen werkzaamheden.....	8
3	METHODE.....	11
3.1	Om welke soorten gaat het.....	11
3.2	Bureaustudie	11
3.3	Veldonderzoek	11
3.3.1	Vleermuizen.....	11
3.3.2	Dassen.....	12
3.3.3	Broedvogels.....	13
3.3.4	Amfibieën.....	13
3.3.5	Vissen.....	13
3.4	Toetsing aan de Flora- en faunawet	14
4	TOETSING FLORA- EN FAUNAWET	15
4.1	Overzicht streng beschermde soorten	15
4.2	Vaatplanten	16
4.3	Vleermuizen.....	16
4.4	Overige zoogdieren	19
4.5	Broedvogels.....	19
4.6	Reptielen	22
4.7	Amfibieën.....	22
4.8	Vissen.....	22
4.9	Ongewervelden	23
5	CONCLUSIE	25
5.1	Consequenties Flora- en faunawet.....	25
5.2	Mitigerende maatregelen	25
6	LITERATUUR.....	27
	BIJLAGE 1 INLEIDING IN DE FLORA- EN FAUNAWET	29
	BIJLAGE 2 BESCHERMINGSREGIMES FLORA- EN FAUNAWET	34
	BIJLAGE 3 INRICHTING PLANGEBIED	35
	BIJLAGE 4 OVERZICHT GEKARTEERDE BROEDVOGELS 2009	36

1 INLEIDING

Achtergrond

De gemeente Ede heeft plannen voor de ontwikkeling van het gebied De Klomp-Oost. Dit gebied maakt onderdeel uit van het ISEV bedrijventerrein en ligt tussen het dorp De Klomp, de spoorlijn Utrecht-Arnhem, de A12 en een ecologische zone. De start van de werkzaamheden is gepland in het voorjaar van 2010.

Aanleiding

Realisatie van ruimtelijke ingrepen kan leiden tot overtreding van verbodsbepalingen in de Nederlandse natuurwetgeving, waarbij de volgende twee wetten van belang zijn:

1. De *Flora- en faunawet* (in het vervolg Ffw), die de bescherming regelt van plant- en diersoorten. Overtreding van de Ffw ten aanzien van streng beschermde soorten¹ vereist mogelijk een ontheffing ad artikel 75 (zie bijlage 1 voor een inleiding op de Ffw).
2. De *Natuurbeschermingswet 1998* (in het vervolg Nbw), die de bescherming regelt van natuurgebieden. Indien het voorgenomen project in strijd is met de instandhoudingdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, is mogelijk een vergunning Nbw noodzakelijk.

Ten behoeve van de uitvoerbaarheid en vergunbaarheid van de voorgenomen ingreep dient een actueel en volledig beeld te bestaan van het voorkomen van beschermde soorten op de ingreeplocatie of binnen de invloedssfeer ervan. Aan de hand daarvan dient de voorgenomen ingreep getoetst te worden aan de bepalingen in de Ffw.

Aangezien er geen Natura 2000-gebieden aanwezig zijn binnen de invloedssfeer van de ingreep, is er geen noodzaak voor toetsing aan de Nbw. Deze wetgeving komt in voorliggende rapportage verder niet meer aan de orde.

Probleemstelling

In 2003 heeft Tauw (Meeuwissen *et al.* 2003) een natuurtoets uitgevoerd naar de geplande ontwikkelingen. De inventarisaties van de verschillende soortgroepen is destijds uitbesteed aan de verschillende PGO's; VZZ, Floron, de Vlinderstichting, RAVON en SOVON. Aangezien deze gegevens meer dan vijf jaar oud zijn, is een actualisatie gewenst.

Opdrachtformulering

Op verzoek van de gemeente Ede heeft Bureau Natuurbalans – Limes Divergens BV een natuurtoets uitgevoerd naar het voorkomen van beschermde soorten op de ingreeplocatie en de verplichtingen die bij realisatie van de voorgenomen ingreep voortvloeien uit de bepalingen in de Flora- en faunawet.

¹ Streng beschermde soorten: de zogenaamde 'overige soorten' uit tabel 2 en de strikt beschermde soorten uit tabel 3 van de *Flora- en faunawet*. Deze soorten vereisen bij activiteiten de te kwalificeren zijn als ruimtelijke ontwikkeling, in geval van schade, mogelijk een ontheffing van de Ffw. Soorten uit tabel 1 van de Ffw hebben vrijstelling van ontheffing. Zie bijlage 2 voor een soortenoverzicht en beschermingsregimes.

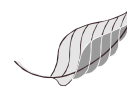
Doelstelling

Doelstelling van de natuurtoets is beantwoording van de volgende vragen:

1. Komen op de planlocatie streng beschermde soorten voor (tabel 2 en 3 Ffw) of kunnen deze hier worden verwacht?
2. Wat zijn eventuele negatieve effecten van de voorgenomen ingreep op deze beschermde soorten?
3. Op welke wijze kunnen eventuele negatieve effecten beperkt of voorkomen worden?
4. Is een ontheffing op de Flora- en faunawet noodzakelijk en zo ja, voor welke soorten en onder welke voorwaarden?

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft ligging en begrenzing van de ingreeplocatie en gaat in op de voorgenomen ingreep. In hoofdstuk 3 volgen opzet en uitvoering van het voorliggende onderzoek. In hoofdstuk 4 wordt de voorgenomen ingreep getoetst aan de *Flora- en faunawet*. In hoofdstuk 5 worden de belangrijkste conclusies op een rij gezet.

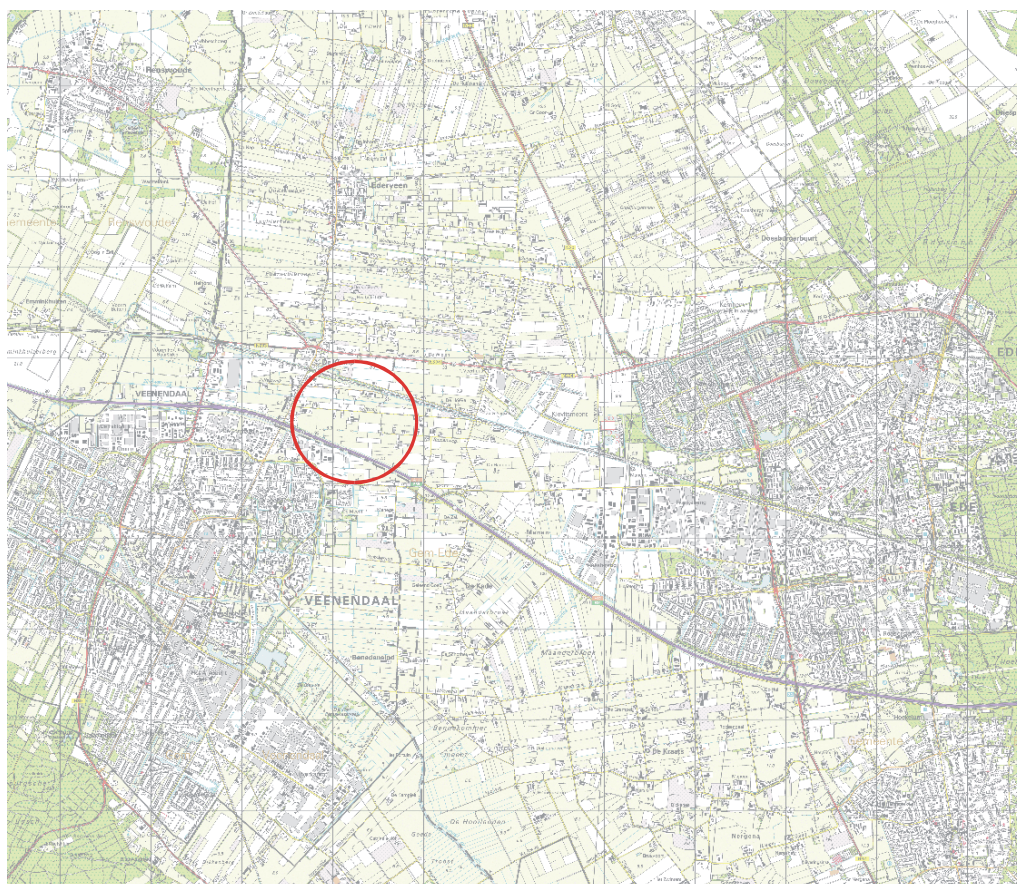

2 GEBIEDSBESCHRIJVING EN VOORGENOMEN INGREEP

2.1 LIGGING PLANGEBIED

De Klomp-Oost valt binnen de gemeentegrenzen van de gemeente Ede. Het ontwikkelingsgebied De Klomp-Oost maakt onderdeel uit van het ISEV bedrijventerrein en ligt aan de westkant van Ede tussen het dorp de Klomp, de spoorlijn Utrecht-Arnhem, de A12 en een ecologische zone. De globale ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 1.

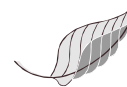
Het gebied bestaat voornamelijk uit een kleinschalig, open cultuurlandschap met verspreid liggende boerderijen, waaronder enkele vrij grote intensieve (varkens)bedrijven. Het grondgebruik bestaat voornamelijk uit weilanden en maïsakkers. Perceels- en erfscheidingen, bestaande uit knotwilgrijen, elzen- en eikhagen, geven het gebied een landelijke charme. Het gebied wordt doorsneden door drie lokale wegen; de Trapjesweg, de Griftweg en de Binnenweg. Vooral de Griftweg is een vrij drukke weg, die tijdens de spits wordt gebruikt door sluipverkeer. Verder liggen in het plangebied een drietal watergangen. Aan de noordkant van het gebied een bermsloot langs het NS-perron, centraal de bredere Zijdewetering en aan de zuidkant de Polderhoefsloot. De bermsloot aan de noordkant van het gebied, die overigens grotendeels droogstaat, wordt omgeven door een moerasbos met een zeer gevarieerde loofhoutbegroeiing.

figuur 1. Globale ligging plangebied De Klomp-Oost.

figuur 2. Overzicht plangebied met in het plangebied gelegen wegen en watergangen. Tevens is het globale tracé nieuwe rondweg aangegeven.

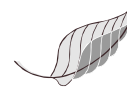
2.2 VOORGENOMEN WERKZAAMHEDEN

Gemeente Ede heeft plannen voor de ontwikkeling van het gebied De Klomp-Oost. De Klomp-Oost maakt onderdeel uit van het ISEV bedrijventerrein. De geplande ontwikkelingen in De Klomp-Oost bestaan daarom ook voornamelijk uit het aanleggen van bedrijventerrein. Verder wordt er aan de oostkant van dit nieuw te ontwikkelen bedrijventerrein een rondweg aangelegd. Deze rondweg is de verlenging van de oostelijke rondweg Veenendaal (zie foto). Deze in 2008 aangelegde rondweg vormt tevens een nieuwe aansluiting op de A12. Door de nieuw aan te leggen rondweg De Klomp wordt in de toekomst het nieuw aan te leggen bedrijventerrein, het bedrijventerrein de Batterijen in de gemeente Veenendaal en het station Veenendaal-De Klomp ontsloten. Daarnaast vormt de rondweg een alternatief voor doorgaand verkeer, dat nu gebruik maakt van de Veenendaalseweg als route tussen de N224 en de Kern Veenendaal. Die weg wordt dagelijks door circa 11.000 auto's gebruikt, waarvan 80% doorgaand verkeer is.

Om het bedrijventerrein en de rondweg te realiseren is het noodzakelijk om de bermsloot langs het NS-perron te dempen. De Polderhoefsloot past niet binnen de huidige plannen en dient daarom verlegd te worden. De Zijdewetering is ingepast in de nieuwe plannen. De nieuwe inrichting van het plangebied is weergegeven in bijlage 3.

De aan te leggen rondweg De Klomp wordt gerealiseerd door de in 2008 aangelegde rondweg Veenendaal te verlengen.

3 METHODE

3.1 OM WELKE SOORTEN GAAT HET

Realisatie van ontwikkelingen in De Klomp-Oost kan leiden tot effecten op aanwezige flora en fauna. Indien daarbij sprake is van beschermde soorten dient de ingreep mogelijk getoetst te worden aan de Ffw.

In geval van activiteiten die te kwalificeren zijn als 'ruimtelijke ontwikkelingen', zoals voorliggend project, gaat het bij toetsing aan de Ffw om soorten die landelijk gezien zeldzamer zijn. Deze hebben een zwaardere bescherming en zijn in de Ffw opgenomen in tabel 2 en 3 van beschermde soorten (zie bijlage 2).

Voor beschermde soorten die algemeen zijn geldt een lichtere vorm van bescherming. Deze zijn in de Ffw opgenomen in tabel 1. Bij uitvoer van ruimtelijke ontwikkelingen geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Ffw.

3.2 BUREAUSTUDIE

Archiefgegevens over het voorkomen van beschermde flora en fauna op de ingreeplocatie zijn geanalyseerd. De gegevens zijn afkomstig uit het archief van de gemeente Ede, Das&Boom en de rapporten uit 2003 van de verschillende PGO's (Groen 2003; Kok 2003; Limpens & Bekker 2003; Mensing 2003; Rijsewijk & Spikmans 2003). Op basis van deze archiefgegevens is een inschatting gemaakt voor welke soorten aanvullend veldwerk noodzakelijk is.

3.3 VELDONDERZOEK

Op basis van de archiefgegevens kan worden gesteld dat aanvullend veldonderzoek nodig is voor de volgende soortgroepen: vleermuizen, dassen, vogels, amfibieën en vissen. Voor de overige soortgroepen zijn voldoende gegevens beschikbaar of worden geen veranderingen verwacht ten opzichte van de archiefgegevens.

3.3.1 Vleermuizen

Op grond van artikel 11 van de Flora- en faunawet is het onder meer verboden om van beschermde inheemse diersoorten nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Wat betreft vleermuizen worden tot vaste rust- en verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 van de Flora- en faunawet locaties gerekend waarin zich kraamkolonies, paarverblijven, overwinteringsplaatsen en verblijven van groepen mannetjes bevinden, afhankelijk van de soort. Belangrijke migratie- en vliegroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau, vallen hier ook onder.

Vleermuizen verlaten kort na zonsondergang hun kolonieplaatsen om te gaan jagen. Ze kunnen, afhankelijk van de soort, volgens vaste routes naar hun foerageerbiotopen trekken. 's Avonds is de beste periode om jagende en trekkende vleermuizen waar te

nemen, omdat de activiteit dan het hoogst is. Ook kan 's avonds het aantal vleermuizen in een kolonie worden vastgesteld door de uitvliegende dieren te tellen. Vlak voor zonsopkomst keren de vleermuizen weer terug naar hun verblijfplaatsen. Met name bij het invliegen zwermen de dieren vaak enige tijd rond de invliegopening. Om de aanwezigheid van kolonies vast te stellen is het van belang in deze periode te inventariseren.

Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van een batdetector met opname apparatuur (type Pettersson D240x). Hiermee kunnen de hoogfrequente geluiden, die vleermuizen ten behoeve van echolocatie uitzenden, omgezet worden in voor mensen hoorbaar geluid. Deze geluiden zijn soortspecifiek. Sommige soortgeluiden zijn moeilijk te herkennen in het veld. Hiervan worden geluidopnames gemaakt die met behulp van software nader geanalyseerd kunnen worden.

Het onderzoek is uitgevoerd door Lobke Thijssen van Eco-Source. De hierboven beschreven methode is in overeenstemming met de methode die door het Netwerk Groene Bureaus is opgesteld in het protocol vleermuisonderzoek NGB, versie juni 2008¹.

Verblijfplaatsen: kolonies en paarplaatsen

Vleermuizen verblijven in het voorjaar en de zomer overdag in kolonies. Het type kolonieplaats is afhankelijk van de soort en bestaat doorgaans uit holten in (oude) bomen of gebouwen (zolders, spouwmuren). De beste tijd om dit te onderzoeken is in juni-juli kort voor zonsopkomst. Dan vliegen de vleermuizen terug naar hun kolonieplaatsen en zwermen vaak voor de invliegopening. De invliegperiode is relatief kort. Omdat vleermuizen gedurende het seizoen regelmatig tussen verschillende verblijfplaatsen verhuizen, zijn twee ochtendbezoeken uitgevoerd op 25 juni en 14 juli 2009.

In de nazomer hebben sommige vleermuissoorten zogenaamde paarverblijven. In deze paarverblijven proberen territoriale mannetjes vrouwtjes te lokken. In deze paarverblijven vindt de voortplanting plaats. Het onderzoek naar de paarverblijven is in twee rondes uitgevoerd op 19 augustus en 14 september 2009.

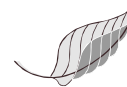
Vliegroutes en foerageergebieden

Tijdens twee avondbezoeken (24 juni en 13 juli 2009) is vanaf zonsondergang tot enkele uren na zonsondergang het onderzoeksgebied op vleermuizen geïnventariseerd. Hierbij is op de eerste plaats gekeken of in het gebied vliegroutes van vleermuizen aanwezig zijn. Vliegroutes zijn vaste routes die vleermuizen gebruiken om vanaf de kolonieplaatsen naar de foerageergebieden te komen. De rest van de nacht is gebruikt om foeragerende vleermuizen in kaart te brengen.

3.3.2 Dassen

Omdat de das een soort is die rondom Ede regelmatig wordt aangetroffen, is het gebied in één ronde onderzocht op het voorkomen van das. Overige zoogdieren worden, buiten de (algemene) soorten die in 2003 zijn aangetroffen, niet verwacht.

¹ Het Netwerk Groene Bureaus heeft in overleg met GA-N, DLG en VZZ een protocol ontwikkeld. Het protocol bundelt de ervaring van ongeveer vijftien vleermuisdeskundigen en heeft de instemming van de Zoogdiervereniging. Het protocol geeft antwoord op de vraag uit de wet wat de gebiedsfuncties zijn.

3.3.3 Broedvogels

Het onderzoek naar vogels heeft zich gericht op (kansen op) aanwezigheid van vogels met een vaste verblijfplaats, zoals uilen, spechten of roofvogels. Daarbij is de aandacht specifiek uitgegaan naar aanwezigheid van dikkere bomen met holten en oude gebouwtjes. Voor de nacht(roof)vogels is het plangebied twee maal bezocht op 19 maart en 13 april 2009. Voor de overige soorten zijn er drie bezoeken gebracht op 14 april, 21 en 26 mei 2009.

Een volledige inventarisatie naar broedvogels is niet uitgevoerd, aangezien er geen wettelijke plicht is tot het uitvoeren van een dergelijk intensief onderzoek. De nadruk bij deze inventarisatie lag op het voorkomen van minder algemene beschermde soorten en overige voor een dergelijk cultuurlandschap karakteristieke vogels.

Met ingang van september 2009 is de lijst met vogelsoorten die jaarrond zijn beschermd aangepast. De nieuwe lijst bevat 16 soorten, namelijk boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespendif en zwarte wouw (*Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep*). Daarnaast omvat de nieuwe lijst een overzicht van soorten die niet jaarrond zijn beschermd, maar waarvan inventarisatie gewenst is.

De nesten van roofvogels (uitgezonderd de bosuil), gierzwaluwen, grote gele kwikstaarten, roeken en ooievaars vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen' in artikel 11 van de Ffw. Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, jaarrond beschermd.

Nesten van de overige vogelsoorten vallen buiten de broedperiode niet onder de definitie 'nest' of 'vaste verblijfplaats' in artikel 11 van de Ffw. Ze worden namelijk het daaropvolgende broedseizoen niet weer in gebruik genomen en zijn buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van de soort.

3.3.4 Amfibieën

Aan de oostkant van het onderzoeksgebied heeft recent natuurontwikkeling plaatsgevonden. Met de verruiging van terreingedeelten binnen het onderzoeksgebied en de recente natuurontwikkelingen kan het gebied van belang zijn voor amfibieën.

Het onderzoek naar amfibieën is uitgevoerd in twee rondes. Het eerste bezoek heeft plaatsgevonden op 22 april 2009 en het tweede bezoek op 17 juni 2009. Met behulp van een steeknet zijn alle wateren steekproefsgewijs bemonsterd. Naast de steeknetbemonsteringen is op 25 mei een avondbezoek aan het gebied gebracht om aan de hand van kooractiviteit soorten op te sporen.

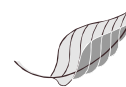
3.3.5 Vissen

De watergangen in het onderzoeksgebied zijn op 23 april 2009 onderzocht op het voorkomen van beschermde vissoorten. De dimensies van de waterlopen zijn van zodanige omvang, dat een representatieve visbemonstering goed uitgevoerd kon worden met behulp van handelectro (DEKA 3000).

3.4 TOETSING AAN DE FLORA- EN FAUNAWET

Ten behoeve van de toetsing van de ingreep aan de bepalingen van de Ffw zijn de volgende stappen doorlopen:

1. De aanwezigheid en verspreiding van beschermde soorten is beschreven en de betekenis van de ingreeplocatie voor deze soorten is uiteengezet.
2. De mogelijke effecten van de voorgenomen ingreep op de beschermde soorten zijn beschreven, evenals de wijze waarop eventuele negatieve effecten beperkt of voorkomen kunnen worden.
3. Als blijkt dat schadelijke effecten onvermijdelijk zijn, zijn de juridische consequenties uiteengezet. Onderzocht is of verbodsbepalingen van de Ffw worden overtreden, of een ontheffing noodzakelijk is en of daaruit voortvloeiende verplichtingen in de vorm van mitigatie of compensatie noodzakelijk zijn. In bijlage 1 is een korte introductie op de Ffw weergegeven.

4 TOETSING FLORA- EN FAUNAWET

4.1 OVERZICHT STRENG BESCHERMDE SOORTEN

Een overzicht van streng beschermde soorten die bekend zijn uit het onderzoeksgebied is weergegeven in tabel 1. De gegevens zijn verzameld tijdens het veldonderzoek in 2009 en afkomstig uit archiefgegevens (Groen 2003; Kok 2003; Limpens & Bekker 2003; Rijsewijk & Spikmans 2003). Het overzicht geeft een zo volledig mogelijk beeld over ongeveer de laatste tien jaar, afhankelijk van de soortgroep.

tabel 1. Streng beschermde soorten in het onderzoeksgebied, waargenomen op locatie tijdens het veldonderzoek in 2009 of afkomstig uit waarnemingsarchieven. Van de vogels zijn alleen de soorten weergegeven waarvan het nest buiten de broedtijd als 'vaste verblijfplaats' wordt beschouwd en als gevolg daarvan jaarrond beschermd is¹.

Ffw: opgenomen in tabel 2 of 3 van de Flora- en faunawet.

HR: opgenomen in bijlage II of IV van de Europese Habitatrichtlijn.

VR: opgenomen op de Europese Vogelrichtlijn.

RL: opgenomen op de landelijke Rode Lijst (ge = gevoelig, kw = kwetsbaar, be = bedreigd, eb = ernstig bedreigd). Indien geen status is aangegeven, is de soort thans niet bedreigd).

jaar: meest recente waarnemingsjaar.

Nederlandse naam	wetenschappelijke naam	Ffw	HR	VR	RL	jaar
VLEERMUIZEN						
gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	3	IV			2009
rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>	3	IV			2009
laatzvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	3	IV			2009
VOGELS						
buizerd	<i>Buteo buteo</i>	x				2009
huismus	<i>Passer domesticus</i>	x			GE	2003/2009
sperwer	<i>Accipiter nisus</i>	x				2009
steenuil	<i>Athene noctua</i>	x			KW	2009

¹ Tijdens het broedseizoen vallen alle bewoonde vogelnesten binnen de reikwijdte van artikel 11 van de Flora- en faunawet onder de definitie 'nest'. Daarnaast is van een aantal soorten het nest jaarrond beschermd. Deze nesten vallen óók buiten het broedseizoen binnen de reikwijdte van artikel 11 van de Flora- en faunawet en wel onder de definitie 'vaste verblijfplaats'. Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, jaarrond beschermd.

4.2 VAATPLANTEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Het gebied wordt intensief agrarisch gebruikt en bestaat grotendeels uit maïsakker en weilanden. Uit de gegevens van het Natuurloket blijkt dat uit de kilometerhokken waarin de planlocatie zich bevindt geen zwaardere beschermde plantensoorten bekend zijn. Uit de inventarisatie door Floron in 2003 (Groen 2003) blijkt het voorkomen van gewone vogelmelk langs de Griftweg. Gewone vogelmelk is een soort van tabel 1 van de Ffw. Voor soorten van tabel 1 van de Ffw geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Ffw. Overige (zwaardere) beschermde soorten zijn niet bekend uit het gebied en worden hier, vanwege het overwegend intensieve agrarisch gebruik, ook niet verwacht.

Effecten van de voorgenomen ingreep, het voorkómen van negatieve effecten en toetsing aan de Flora- en faunawet zijn ten aanzien van beschermde planten dan ook niet aan de orde.

4.3 VLEERMUIZEN

Wettelijke status

Alle soorten vleermuizen zijn opgenomen in tabel 3 van de Ffw. Binnen het leefgebied van vleermuizen zijn de volgende elementen beschermd:

- verblijfplaatsen;
- belangrijke vliegroutes;
- essentieel foerageergebied.

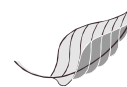
Verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen aanwezig zijn in oude bomen en gebouwen. Over het algemeen zijn verblijfplaatsen van vleermuizen niet permanent bewoond. De dieren verplaatsen zich een aantal keer per jaar, waarbij ze periodiek terugkeren naar dezelfde verblijfplaatsen. Om die reden worden alle verblijfplaatsen (winterverblijfplaats, kraamkamer, tussenverblijfplaats, paarplaats) gerekend tot vaste verblijfplaatsen en zijn jaarrond beschermd, ook wanneer ze tijdelijk niet worden gebruikt.

Vliegroutes en foerageergebied die essentieel zijn voor het voortbestaan van een populatie worden eveneens gerekend tot onderdeel van een vaste rust- of verblijfplaats en zijn derhalve ook beschermd. Voor uitvoering van activiteiten die kunnen leiden tot negatieve beïnvloeding van een populatie geldt een ontheffingsplicht.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

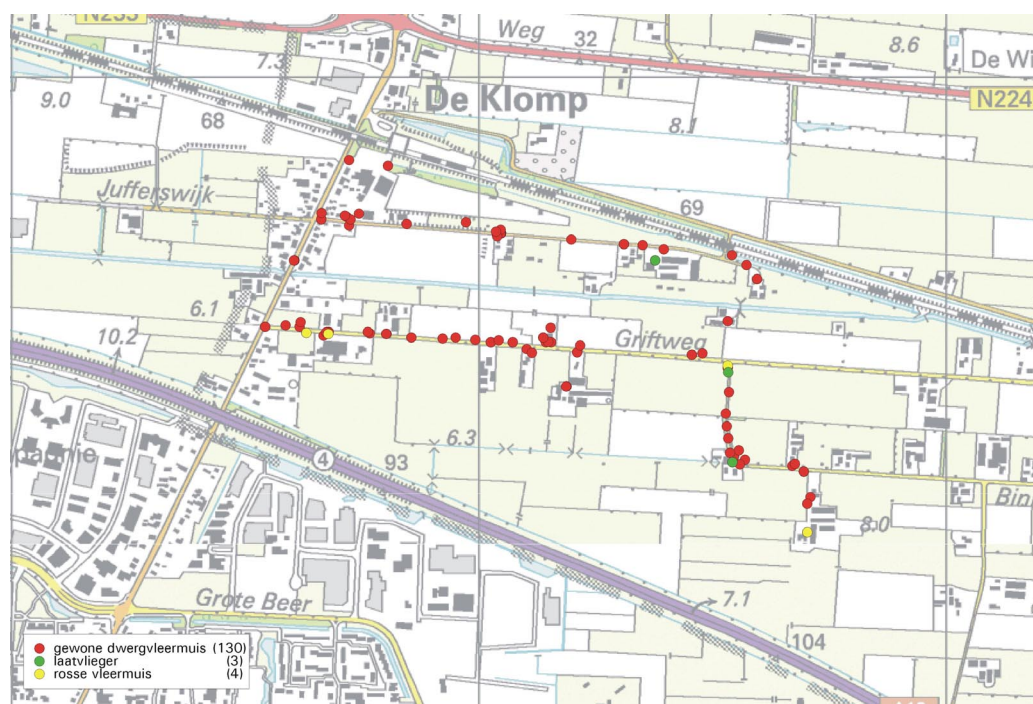
Binnen het onderzoeksgebied zijn tijdens het veldonderzoek van 2009 drie soorten vleermuizen waargenomen, gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*) en laatvlieger (*Eptesicus serotinus*).

Een overzicht is gepresenteerd in tabel 2. Van gewone dwergvleermuis zijn zowel foeragerende dieren als paarverblijven vastgesteld. Van rosse vleermuis en laatvlieger zijn alleen foeragerende dieren waargenomen. De foeragerende en passerende dieren zijn weergegeven in figuur 2.

tabel 2. Overzicht van de aangetroffen vleermuizen in 2009 in het onderzoeksgebied De Klomp-Oost.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Foeragerend	Verblijfplaats	Vliegroute
gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	✓	✓	
rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>	✓		
laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	✓		

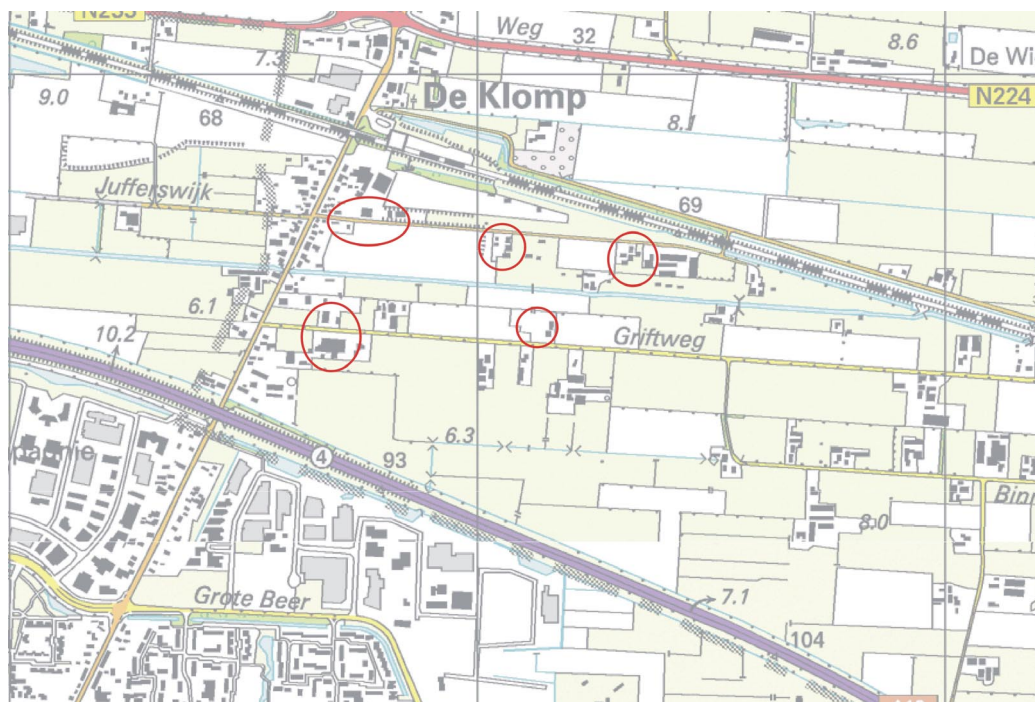

figuur 3. Jagende en passerende vleermuizen in het plangebied De Klomp-Oost in 2009.

Beschrijving per soort

Gewone dwergvleermuis – Pipistrellus pipistrellus

Gewone dwergvleermuis is net als in 2003 (Limpens & Bekker 2003) de meest algemene soort in het onderzoeksgebied. Tijdens de zomerronde zijn meerdere gewone dwergvleermuizen foeragerend waargenomen. Er zijn geen zwermende dieren aangetroffen bij een van de gebouwen, wat betekent dat de aanwezigheid van kolonies binnen het onderzoeksgebied niet is vastgesteld. Tijdens de najaarsronde zijn van gewone dwergvleermuis, naast foeragerende dieren, ook meerdere roepende mannetjes waargenomen. Verschillende gebouwen binnen het plangebied worden door deze soort gebruikt als paarverblijfplaats. De exacte locatie van de paarverblijven is echter niet aan te geven, aangezien elk mannetje dan afzonderlijk gevolgd zou moeten worden om te kijken in welk gebouw hij naar binnen kruipt. De locaties van de paarverblijfplaatsen zijn weergegeven in figuur 3. Vliegroutes of essentieel foerageergebied van gewone dwergvleermuis zijn niet aangetroffen.

figuur 4. Overzicht van paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis in 2009.

Rosse vleermuis - Nyctalus noctula

Rosse vleermuis is enkele malen foeragerend waargenomen. Vaste rust- en/of verblijfplaatsen, vliegroutes of essentieel foerageergebied is niet aangetroffen.

Laatvlieger - Eptesicus serotinus

Laatvlieger is enkele malen foeragerend waargenomen. Vaste rust- en/of verblijfplaatsen, vliegroutes of essentieel foerageergebied is niet aangetroffen.

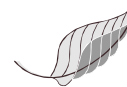
Negatieve effecten van de voorgenomen ingreep

Het slopen van de boerderijen leidt tot vernietiging van paarverblijfplaatsen en potentiële winterverblijven. Vliegroutes en essentieel foerageergebied zijn niet vastgesteld binnen het plangebied, waardoor er geen negatief effect is op deze onderdelen van het leefgebied van genoemde soorten.

Voorkómen van negatieve effecten

Om negatieve effecten voor gewone dwergvleermuis tot een minimum te beperken dienen de volgende maatregelen te worden getroffen:

- Sloopwerkzaamheden en het ongeschikt maken van vleermuisverblijfplaatsen dienen plaats te vinden in de perioden half maart tot eind april of begin oktober tot half november.
- De te slopen gebouwen dienen voorafgaand aan de sloop ongeschikt te worden gemaakt voor vleermuizen. Dit dient te worden gerealiseerd door ingangen van de vleermuisverblijven voorzichtig open te breken, om zo het microklimaat te verstoren.
- Wanneer een vleermuis wordt aangetroffen, dient te worden gewacht totdat deze uit zichzelf weggaat alvorens de verstorende werkzaamheden kunnen worden herstart.

- In de nieuw te bouwen bedrijven dienen kunstmatige verblijfplaatsen voor vleermuizen te worden aangebracht.
- Het type, aantal en de locatie van deze verblijfplaatsen dienen zodanig te worden gekozen dat de leefgebiedfuncties van het plangebied voor deze soort intact blijven.
- De bovenstaande mitigerende en compenserende maatregelen dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een ter zake kundige op het gebied van vleermuizen.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Bij de sloop van gebouwen waarin vleermuizen aanwezig zijn is altijd een ontheffing op de Flora- en faunawet noodzakelijk. Voor het slopen van de boerderijen dient daarom een ontheffing te worden aangevraagd voor artikel 11 van de Flora- en faunawet, voor zover dit betreft het vernielen en/of verstoren van vaste rust- en/of verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis.

4.4 OVERIGE ZOOGDIEREN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Uit het onderzoek van 2003 (Limpens & Bekker 2003) blijkt alleen het voorkomen van algemene soorten, zoals bosmuis, veldmuis en haas, binnen het plangebied. Overige (beschermde) soorten zijn niet aangetroffen. Uit het plangebied zijn geen dassenburchten of verkeersslachtoffers bekend (bron: Das en Boom). Ook het veldonderzoek van 2009 heeft geen dassenwaarnemingen of sporen opgeleverd. Hiermee kan worden gesteld dat de das het plangebied nog niet heeft bereikt.

Effecten van de voorgenomen ingreep, het voorkómen van negatieve effecten en toetsing aan de Flora- en faunawet zijn ten aanzien van beschermde overige zoogdieren dan ook niet aan de orde.

4.5 BROEDVOGELS

Wettelijke status

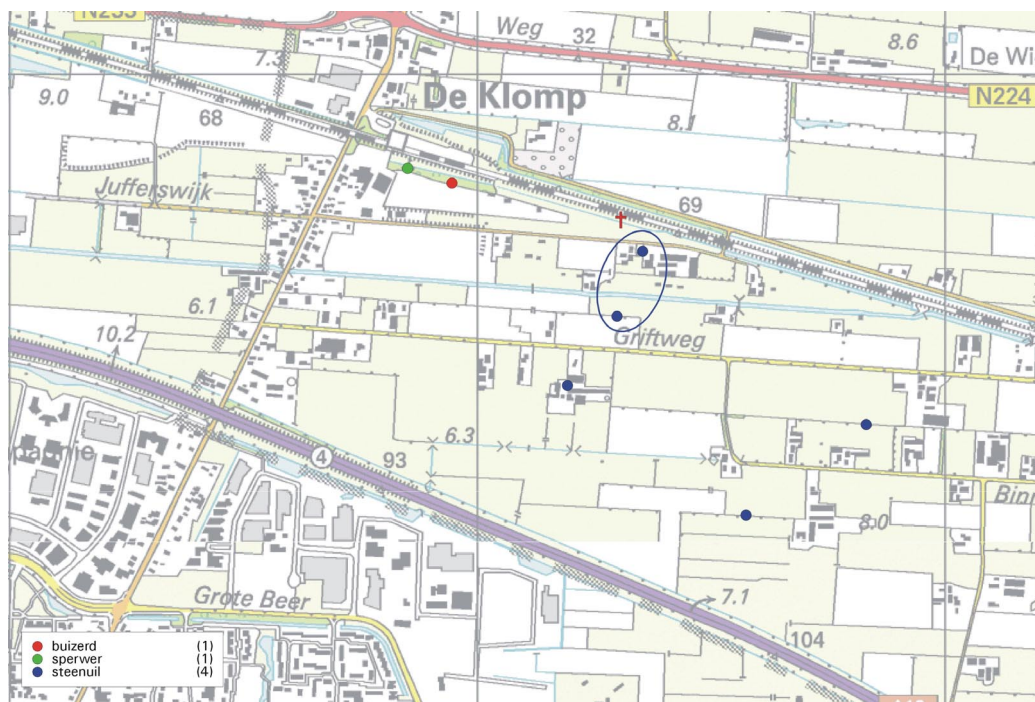
Tijdens het broedseizoen vallen alle bewoonde vogelnesten binnen de reikwijdte van artikel 11 van de Ffw onder de definitie 'nest', en zijn beschermd. Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Het verstoren van broedende vogels en hun nesten tijdens de broedtijd is verboden.

Voor een verdere aanscherping van de definitie van het begrip wordt onderscheid gemaakt tussen broedseizoen en niet-broedseizoen.

Voor een aantal soorten is het nest jaarrond beschermd. Met ingang van september 2009 zijn 16 soorten opgenomen op een lijst. Daarnaast omvat de nieuwe lijst een overzicht van soorten die niet jaarrond zijn beschermd, maar waarvan inventarisatie gewenst is.

De nesten van roofvogels (uitgezonderd de bosuil), gierzwaluwen, grote gele kwikstaarten, roeken en ooievaars vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen' in artikel 11 van de Ffw. Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, jaarrond beschermd.

Nesten van de overige vogelsoorten vallen buiten de broedperiode niet onder de definitie 'nest' of 'vaste verblijfplaats' in artikel 11 van de Ffw. Ze worden namelijk het daaropvolgende broedseizoen niet weer in gebruik genomen en zijn buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van de soort (zie voor verdere toelichting bijlage 1 van deze rapportage).

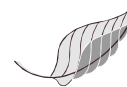
figuur 5. Overzicht van vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond zijn beschermd in plangebied De Klomp-Oost in 2009. Tevens is de locatie aangegeven waar de dode buizerd is gevonden. De huismus is niet weergegeven, aangezien deze soort niet is gekarteerd omdat de noodzaak hiervan ontbrak ten tijde van de uitvoering van het veldwerk.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Het plangebied is vanwege het overwegend kleinschalige karakter zeer geschikt leefgebied voor diverse broedvogels. In het plangebied zijn in 2009 zeventien soorten broedvogels gekarteerd, waarvan drie soorten jaarrond zijn beschermd: sperwer, buizerd en steenuil. De overige soorten die zijn gekarteerd zijn appelvink, boerenzwaluw, braamsluiper, goudvink, grauwe vliegenvanger, grote bonte specht, grote lijster, holenduif, kievit, kleine karekiet, scholekster, spotvogel, tuinfluiter en waterhoen. Boerenzwaluw, grauwe vliegenvanger en spotvogel zijn opgenomen op de Rode Lijst als gevoelige soorten.

Een overzicht van gekarteerde soorten waarvan het nest jaarrond is beschermd is weergegeven in figuur 4. Een overzicht van de overige gekarteerde soorten is opgenomen in bijlage 4.

Huismus is niet gekarteerd aangezien de noodzaak hiervoor ontbrak ten tijde van de uitvoering van het veldwerk. De soort komt wel vrij algemeen verspreid over het gebied voor. Uit de broedvogelkartering van 2003 (Kok 2003) blijkt het voorkomen van minimaal 15 territoria binnen het plangebied De Klomp-Oost. Ook in 2009 zijn er enkele tientallen paren waargenomen.

Van sperwer is een broedgeval aangetroffen in het moerasbos pal tegen het station aan. Jongen zijn niet waargenomen, maar op 21 mei waren de beide oude vogels wel aanwezig. Naast de sperwer is ook een buizerdhorst aangetroffen in het moerasbos. Bij deze horst was in 2009 geen activiteit te bespeuren, maar volgens een aanwonende zit de buizerd hier al langer. Op 21 mei 2009 is een adult vrouwtje dood gevonden langs de spoorlijn.

Binnen het plangebied zijn vier territoria van steenuil vastgesteld. Het landschap is vanwege het kleinschalige karakter en de afwisseling van weilanden, houtwallen en boerderijen ook uitermate geschikt voor deze soort. Een oude lokale boer vertelde dat er 'al lang' een steenuil in de omgeving van zijn boerderij huist.

Naast de lijst met jaarrond beschermde soorten is er ook een lijst met soorten opgesteld die niet jaarrond zijn beschermd, maar waarvoor onderzoek wel gewenst is. Van deze lijst zijn drie soorten gekarteerd in het plangebied, het betreft boerenwaluw, grauwe vliegenvanger en grote bonte specht. Van boerenwaluw zijn tenminste 6 territoria aangetroffen. Van grauwe vliegenvanger, een soort die de laatste jaren sterk in aantal is achteruitgegaan, is een zangpost vastgesteld aan de oostkant van het moerasbos. Een territorium van grote bonte specht is waargenomen in een bomensingel aan de oostkant van het plangebied. Naast deze drie gekarteerde soorten komen ook pimpel- en koolmees in redelijke aantallen voor in het plangebied.

Negatieve effecten van de voorgenomen ingreep

Gedurende het broedseizoen kunnen werkzaamheden, zoals kappen en snoeien van opgaande begroeiing, maaien van ruigte of graafwerkzaamheden, leiden tot verstoring van broedende vogels en/of vernietiging van nesten. Dat is in strijd met de Ffw. Daarnaast komen er vier soorten voor binnen het plangebied die jaarrond zijn beschermd. Uitvoering van de plannen leidt tot vernietiging van nesten of nestlocaties van deze soorten.

Voorkómen van negatieve effecten

Om negatieve effecten voor genoemde soorten te voorkomen dient er bij het uitvoeren van de plannen rekening te worden gehouden met genoemde soorten. Maatregelen die onder andere getroffen moeten worden zijn:

- aanbieden van alternatieve nestlocaties
- zorgen voor voldoende foeragemogelijkheden

De te nemen maatregelen en de inrichtingseisen dienen nader uitgewerkt te worden in een projectplan. Dit projectplan dient als leidraad voor de ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Uitvoering van de plannen is in strijd met de Flora- en faunawet. Daarom dienen er maatregelen getroffen te worden, waardoor de functionaliteit van het leefgebied voor de soort behouden blijft. Deze maatregelen dienen nader te worden uitgewerkt in een projectplan.

4.6 REPTIELEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Binnen de planlocatie zijn geen geschikte biotopen aanwezig voor reptielen. Ook zijn er geen archiefwaarnemingen bekend van reptielen uit de directe omgeving.

Op basis van het ontbreken van geschikte reptielbiotopen, zoals heide, heischrale graslanden en goed ontwikkelde bosranden, in combinatie met de regionale verspreiding van reptielen, kan worden aangenomen dat streng beschermde reptielen niet op de ingreeplocatie aanwezig zijn of er kunnen voorkomen.

Effecten van de voorgenomen ingreep, het voorkómen van negatieve effecten en toetsing aan de Flora- en faunawet zijn ten aanzien van beschermde reptielen dan ook niet aan de orde.

4.7 AMFIBIEËN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Uit de archiefgegevens (Rijsewijk & Spikmans 2003) blijkt het voorkomen van twee soorten amfibieën binnen het plangebied, te weten groene kikker complex en bruine kikker. Het aanvullend veldonderzoek uit 2009 heeft geen nieuwe soorten opgeleverd, wederom zijn alleen groene kikker complex en bruine kikker waargenomen.

De wateren binnen het plangebied zijn nauwelijks van belang voor amfibieën. De bermsloot langs het NS-perron valt al vroeg in het voortplantingsseizoen voor een groot gedeelte droog, waardoor eventuele aanwezige larven geen kans krijgen zich te ontwikkelen. De overige wateren zijn door het voedselrijke karakter en de aanwezigheid van vissen slechts van marginale betekenis voor amfibieën.

Effecten van de voorgenomen ingreep, het voorkómen van negatieve effecten en toetsing aan de Flora- en faunawet zijn ten aanzien van beschermde amfibieën dan ook niet aan de orde.

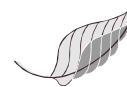
4.8 VISSEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Net als het onderzoek van 2003 (Rijsewijk & Spikmans 2003), zijn er tijdens het veldonderzoek in 2009 in de wateren binnen het plangebied geen streng beschermde vissen aangetroffen. Waarnemingen van vissen waren beperkt tot de niet-beschermde soorten tiendoornige stekelbaars, rietvoorn, zeelt en snoek. Mede op basis van regionale verspreidingsgegevens wordt aanwezigheid van beschermde vissen op de ingreeplocatie niet verwacht.

Effecten van de voorgenomen ingreep, het voorkómen van negatieve effecten en toetsing aan de Flora- en faunawet zijn ten aanzien van beschermde vissen dan ook niet aan de orde.

In het kader van de zorgplicht (zie bijlage 1) dienen maatregelen getroffen te worden om nadelige gevolgen voor vissen te voorkomen. Dit betekent dat bij het dempen van watergangen de vissen zoveel als redelijkerwijs mogelijk is te worden verplaatst, teneinde schade aan deze soorten zo veel mogelijk te voorkomen.

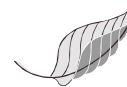

4.9 ONGEWERVELDEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Beschermde dagvlinders, libellen of overige ongewervelden die een juridisch zwaardere bescherming genieten komen niet voor op de ingreeplocatie. Oorzaken hiervoor zijn dat zwaarder beschermde ongewervelden uiterste zeldzaam zijn in Nederland en dat de verspreiding van deze soorten zich beperkt tot bijzondere milieus, zoals hoogvenen, kalkgraslanden, voedselarme vennen en oude eikenbossen. Deze milieus zijn op of nabij de ingreeplocatie niet voorhanden.

Effecten van de voorgenomen ingreep, het voorkómen van negatieve effecten en toetsing aan de Flora- en faunawet zijn ten aanzien van beschermde ongewervelden dan ook niet aan de orde.

5 CONCLUSIE

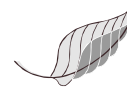
5.1 CONSEQUENTIES FLORA- EN FAUNAWET

Het slopen van de boerderijen leidt tot vernietiging van paarverblijfplaatsen en potentiële winterverblijven van gewone dwergvleermuis. Vliegroutes en essentieel foerageergebied zijn niet vastgesteld binnen het plangebied, waardoor er geen negatief effect is op deze onderdelen van het leefgebied van genoemde soorten.

Gedurende het broedseizoen kunnen werkzaamheden, zoals kappen en snoeien van opgaande begroeiing, maaien van ruigte of graafwerkzaamheden, leiden tot verstoring van broedende vogels en/of vernietiging van nesten. Dat is in strijd met de Ffw. Daarnaast komen er vier soorten voor binnen het plangebied die jaarrond zijn beschermd, te weten huismus, steenuil, sperwer en buizerd. Uitvoering van de plannen leidt tot vernietiging van nesten of nestlocaties van deze soorten.

5.2 MITIGERENDE MAATREGELEN

Uitvoering van de plannen is in strijd met de Flora- en faunawet. Daarom dienen er maatregelen getroffen te worden, waardoor de functionaliteit van het leefgebied voor de soort behouden blijft. Deze maatregelen dienen nader te worden uitgewerkt in een projectplan.

6 LITERATUUR

Groen, C.L.G., 2003. Toelichting bij de floristische verspreidingsgegevens voor het MER bedrijventerrein ISEV in Veenendaal en Ede. Rapport 2003.108. Stichting Floron, Leiden.

Limpens, H. & D. Bekker, 2003. Zoogdierinventarisatie Ede-Veenendaal in 2003. VZZ, Arnhem.

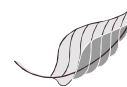
Kok, J., 2003. Broedvogels van het ISEV gebied Ede/Veenendaal in 2003. SOVON-inventarisatierapport 2003/17. SOVON, Beek-Ubbergen.

Meeuwissen, B.A.J., G.G. van Eck, O. Cevaai, A.P. v.d. Berg, M.J.H. Lahoye Rea, F. D. Anema, J.A. Waagmeester & B.W. Hoekstra, 2003. Milieueffectenrapportage bedrijventerreinen ISEV. Tauw bv, Deventer.

Mensing, V., 2003. Vlinderinventarisatie van plangebied ISEV (Ede-Veenendaal). Rapport VS2003.023. De Vlinderstichting, Wageningen.

Rijsewijk, A.C. & F. Spikmans, 2003. Amfibieën en reptielen in het ISEV-gebied, gemeentes Veenendaal en Ede. Stichting RAVON, Nijmegen.

Thijssen, L., 2009. Notitie vleermuizenonderzoek Veenendaal de Klomp zomer en najaar 2009. In het kader van de Flora- en faunawet. Eco-Source, Rheden.

BIJLAGE 1 INLEIDING IN DE FLORA- EN FAUNAWET

De Flora- en faunawet regelt de bescherming van dier- en plantensoorten in Nederland. Het uitgangspunt van de wet is dat **schadelijke effecten op beschermde soorten** zijn verboden, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan: het “*nee, tenzij*”-principe.

Onder bepaalde voorwaarden kan een ontheffing worden verkregen ex artikel 75 van de Ffw. Op grond van artikel 75, lid 4 van de Ffw worden ontheffingen slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

Algemene verbodsbepalingen

De algemene verbodsbepalingen van de Ffw zijn opgenomen in de artikelen 8 t/m 13.

Artikel 8

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11

Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12

Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Artikel 13

Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Beschermingsregimes volgens AMvB artikel 75

Bij AMvB artikel 75¹ zijn beschermde planten en dieren in de Ffw verdeeld in drie beschermingsregimes:

- **tabel 1. Algemene soorten:** Bij schade aan deze soorten geldt in bepaalde gevallen (bijv. bij activiteiten die te kwalificeren zijn als ruimtelijke inrichting en ontwikkeling) vrijstelling van ontheffing van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet.
- **tabel 2. Overige soorten:** Deze soorten hebben een strengere bescherming.
- **tabel 3. Streng beschermde soorten:** Dit zijn soorten van communautair belang door opname in bijlage IV van de habitatrichtlijn of deze zijn opgenomen in de AMvB artikel 75.
- **Vogels** zijn niet opgenomen in de tabellen. Deze hebben een eigen categorie.

bijlage 2 van deze rapportage geeft een overzicht van de beschermde dier- en plantensoorten en de indeling in beschermingsregimes.

Toetsing Flora- en faunawet

In de volgende alinea's wordt de toetsing aan de Ffw beschreven in gevallen van activiteiten met het oog op het belang '**ruimtelijke inrichting of ontwikkeling**' (zoals in het onderhavige project).

tabel 1. Algemene soorten

In geval van activiteiten met het oog op het belang '**ruimtelijke inrichting of ontwikkeling**', geldt bij overtreding van artikelen 8 t/m 13 van de Ffw ten aanzien van soorten uit tabel 1 een vrijstelling van ontheffing.

tabel 2. Overige soorten

In geval van dergelijke activiteiten ten aanzien van soorten uit tabel 2 geldt eveneens een vrijstelling van ontheffing, mits de activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Is er geen goedgekeurde gedragscode, dan is een ontheffing noodzakelijk. Een aanvraag wordt beoordeeld middels de **lichte toets**:

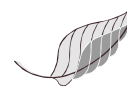
- De gunstige staat van instandhouding van de soort dient gewaarborgd te blijven. Om schade aan deze soorten zoveel mogelijk te vermijden worden mitigerende maatregelen voorgeschreven.

tabel 3. Streng beschermde soorten

Bij schade aan soorten uit tabel 3 is altijd een ontheffing op de Ffw nodig. In dit geval is de **uitgebreide toets** van toepassing:

- De gunstige staat van instandhouding van de soort dient gewaarborgd te blijven;
- Er is geen minder schadelijk alternatief voor de voorgenomen activiteit;
- In geval van activiteiten die te karakteriseren zijn als ruimtelijke inrichting dient 'zorgvuldig handelen' in acht te worden genomen. Hiertoe worden compenserende maatregelen voorgeschreven.

¹ Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen.

Vogels

Bij bescherming van vogelnesten wordt onderscheid gemaakt tussen nesten die jaarrond zijn beschermd en nesten die alleen tijdens het broedseizoen zijn beschermd.

Bescherming vogelnesten tijdens broedseizoen

Tijdens het broedseizoen vallen alle bewoonde vogelnesten binnen de reikwijdte van artikel 11 van de Ffw onder de definitie 'nest', en zijn beschermd. Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Het verstoren van broedende vogels en hun nesten tijdens de broedtijd is verboden.

Bescherming vogelnesten buiten broedseizoen

Een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten zijn met ingang van september 2009 opgenomen op een lijst (zie tabel 3). Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, jaarrond beschermd. Bij jaarrond beschermde nesten zijn de volgende categorieën te onderscheiden:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).

De nesten van alle overige soorten vallen buiten de broedperiode niet onder de definitie 'nest' of 'vaste verblijfplaats' in artikel 11 van de Ffw. Deze soorten keren weliswaar vaak terug naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar ze beschikken over voldoende flexibiliteit om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Omgevingscheck

Als een jaarrond beschermd nest zal verdwijnen door een ingreep is altijd een omgevingscheck nodig. Een deskundige moet dan vaststellen of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Als dat niet het geval is, dient voor zover mogelijk een alternatief nest te worden aangeboden. Is dat ook niet mogelijk, dan moet ontheffing worden aangevraagd. Houd er in dat geval rekening mee dat ontheffing alleen mogelijk is met een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn, te weten:

- Bescherming van flora en fauna
- Veiligheid van het luchtverkeer
- Volksgezondheid of openbare veiligheid

Op basis van de belangen 'dwingende redenen van groot openbaar belang' en 'uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen' kan met ingang van september 2009 geen ontheffing meer worden aangevraagd.

tabel 3. Lijst jaarrond beschermde vogelnesten.

SOORT	KOLONIE- BROEDER	AANWEZIG IN BEBOUWDE OMGEVING	AANWEZIG IN NATUURGEBIED	CATEGORIE VASTE NESTEN
Boomvalk	nee	nee	ja	4
Buizerd	nee	nee	ja	4
Gierzwaluw	nee	ja	nee	2
Grote gele kwikstaart	nee	nee	ja	3
Havik	nee	nee	ja	4
Huismus	ja	ja	nee	2
Kerkuil	nee	ja	nee	3
Oehoe	nee	nee	ja	3
Ooievaar	nee	ja	nee	3
Ransuil	nee	nee	ja	4
Roek	ja	ja	nee	2
Slechtvalk	nee	ja	ja	3
Sperwer	nee	nee	ja	4
Steenuil	nee	ja	nee	1
Wespendief	nee	nee	ja	4
Zwarte wouw	nee	nee	ja	4

Zorgplicht

Artikel 2

In de Ffw is een zorgplicht opgenomen. (*artikel 2, lid 1*: Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. *artikel 2, lid 2*: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken).

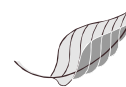
De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dienen dieren en planten zoveel als redelijkerwijs mogelijk is te worden verplaatst, teneinde schade aan deze soorten zo veel mogelijk te voorkomen.

Voor wat betreft beschermde soorten uit tabel 2 en 3 van de AMvB artikel 75 is bij verplaatsen van planten of dieren altijd ontheffing nodig voor artikelen 9 en 13 van de Ffw.

Artikel 10

Indien wordt gehandeld overeenkomstig de zorgplicht, dan is van opzettelijk verontrusten van beschermde soorten (zoals bepaald in artikel 10) geen sprake. Een ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 10 is dan niet aan de orde.

Vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 10 voor streng beschermde soorten (tabel 3) is voor bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen wettelijk gezien niet mogelijk. Het opzettelijk verontrusten van soorten ten behoeve van bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen is dus niet toegestaan.

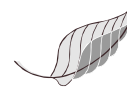

Zorgvuldig handelen

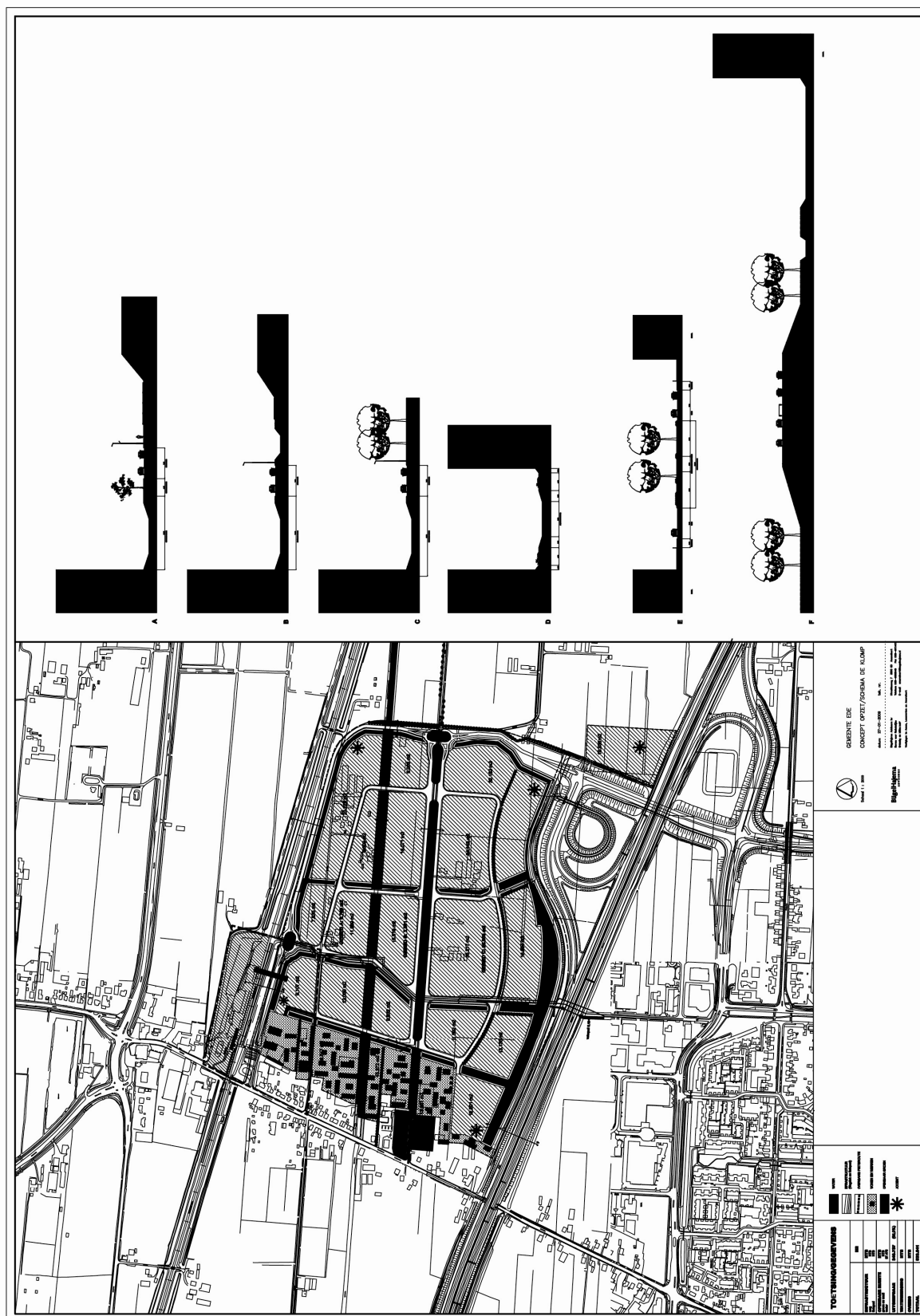
In gedragscodes en in ontheffingaanvragen in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling waarbij het gaat om soorten van tabel 3, dient *zorgvuldig gehandeld* te worden. Zorgvuldig handelen gaat verder dan de hiervoor genoemde *algemene zorgplicht*, die een algemeen beschaafd en fatsoenlijk handelen inhoudt). Zorgvuldig handelen houdt in dat er geen wezenlijke invloed is op beschermde soorten en dat schade zoveel mogelijk wordt voorkomen. Hiertoe dient de aanvrager actief te handelen. Activiteiten die te bestempelen zijn als zorgvuldig handelen zijn mitigerende en compenserende maatregelen.

BIJLAGE 2 BESCHERMINGSREGIMES FLORA- EN FAUNAWET

Tabel 1: Algemene soorten		tweekleurige bosspitsmuis veldmuis vos wezel woelrat	Sorex coronatus Microtus arvalis Vulpes vulpes Mustela nivalis Arvicola terrestris	Slakken wijngaardslak	Helix pomatia
Zoogdieren aardmuis bosmuis dwergmuis bunzing dwergspitsmuis egel gewone bosspitsmuis haas hermelijn huisspitsmuis konijn mol ondergrondse woelmuis ree rosse woelmuis	Microtus agrestis Apodemus sylvaticus Micromys minutus Mustela putorius Sorex minutus Sorex araneus Lepus europaeus Mustela erminea Crocidura russula Oryctolagus cuniculus Talpa europea Pitymys subterraneus Capreolus capreolus Clethrionomys glareolus	Reptielen en amfibieën bruine kikker gewone pad middelste groene kikker kleine watersalamander meerkikker Mieren behaarde rode bosmier kale rode bosmier stronkmier zwartrugbosmier	Rana temporaria Bufo bufo Rana esculenta Triturus vulgaris Rana ridibunda Formica rufa Formica polyctena Formica truncorum Formica pratensis	Vaatplanten aardaker akkerklokje brede wespenorchis breed klokje dotterbloem* gewone vogelmelk grasklokje grote kaardenbol kleine maagdenpalm knikkende vogelmelk koningsvaren slanke sleutelbloem zwanebloem	Lathyrus tuberosus Campanula rapunculoides Epipactis helleborine Campanula latifolia Caltha palustris Ornithogalum umbellatum Campanula rotundifolia Dipsacus fullonum Vinca minor Ornithogalum nutans Osmunda regalis Primula elatior Butomus umbellatus
		*m.u.v. spindotterbloem			
Tabel 2: Overige soorten		dennenorchis duitse gentiaan franjiengentiaan geelgroene wespenorchis gele helmbleem gevekte orchis groene nachtorchis groensteel grote keverorchis grote muggenorchis gulden sleutelbloem harlekijn herfstschroeforchis hondskruid honingorchis jeneverbes klein glaskruid kleine keverorchis kleine zonnedauw klokjesgentiaan kluwenklokje koraalwortel kruisbladgentiaan lange ereprijs lange zonnedauw mannetjesorchis maretak moeraswespenorchis muurbloem parnassia pijlcheefkelk poppenorchis prachtklokje purperorchis rapunzelklokje rechte driehoeksvaren rietorchis ronde zonnedauw	Goodyera repens Gentiana germanica Gentiana ciliata Epipactis muelleri Pseudofumaria lutea Dactylorhiza maculata Coeloglossum viride Asplenium viride Listera ovata Gymnadenia conopsea Primula veris Orchis morio Spiranthes spiralis Anacamptis pyramidalis Hermidium monorchis Juniperus communis Parietaria judaica Listera cordata Drosera intermedia Gentiana pneumonanthe Campanula glomerata Corallorhiza trifida Gentiana cruciata Veronica longifolia Drosera anglica Orchis mascula Viscum album Epipactis palustris Erysimum cheiri Parnassia palustris Arabis hirsuta sagittata Aceras anthropophorum Campanula persicifolia Orchis purpurea Campanula rapunculid Gymnocarpium robertianum Dactylorhiza majalis praetermissa Drosera rotundifolia	rood bosvogeltje ruig klokje slanke gentiaan soldaatje spaans ruit steenjanjer steenbreekvaren stengelloze sleutelbloem stengelomvattend havikskruid stijf hardgras tongvaren valkruid veenmosorchis veldgentiaan veldsalie vleeskleurige orchis vliegenorchis vogelnestje voorjaarsadonis wantsenorchis waterdriehal weideklokje welriekende nachtorchis wilde gagele wilde herfsttijloos wilde kievitsbloem wilde marjolein wit bosvogeltje witte muggenorchis zinkvioletje zomerlokje zwartsteel	Cephalanthera rubra Campanula trachelium Ceterach officinarum Gentiana amarella Orchis militaris Orchis dissectum Dianthus deltoides Asplenium trichomanes Primula vulgaris Hieracium simplex Catapodium rigidum Asplenium scolopendrium Arnica montana Hammarbya paludosa Gentiana campestri Salvia pratensis Dactylorhiza incarnata Ophrys insectifera Nidus avis Adonis vernalis Orchis coriophora Menyanthes trifoliata Campanula patula Platanthera bifolia Myrica gale Colchicum autumnale Fritillaria meleagris Origanum vulgare Cephalanthera longifolia Pseudorchis alba Viola lutea calaminaria Leucorum aestivum Asplenium adnigrum
Zoogdieren damhert edelhart eekhoorn grijze zeehond grote bosmuis steenmarter Wild zwijn	Dama dama Cervus elaphus Sciurus vulgaris Halichoerus grypus Apodemus flavicollis Martes foina Sus scrofa				
Reptielen en amfibieën alpenwatersalamander levendbarende hagedis	Triturus alpestris Lacerta vivipara				
Dagvlinders moerasparelmoervlinder vals heideblauwtje	Euphydryas aurinia Lycaeides idas				
Vissen bermpje kleine modderkruiper meerval rivierdonderpad	Noemacheilus barbatulus Cobitis taenia Silurus glanis Cottus gobio				
Vaatplanten aangebrande orchis aapjesorchis beembreek bergklokje bergnachtorchis bijenorchis blaasvaren blauwe zeedistel bleek bosvogeltje bokkenorchis brede orchis bruinrode wespenorchis daslook	Orchis ustulata Orchis simia Narthecium ossifragum Campanula rhomboidalis Platanthera chlorantha Ophrys apifera Cystopteris fragilis Eryngium maritimum Cephalanthera damasonium Himantoglossum hircinum Dactylorhiza majalis majalis Epipactis atrorubens Allium ursinum				
				Kevers vliegend hert	Lucanus cervus
				Kreeftachtigen rivierkreeft	Astacus astacus
Tabel 3: Soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB		woudparelmoervlinder zilervlek	Melitaea diamina Clossiana euphrosyne	heikikker kamsalamander knoflookpad muurhagedis poelkikker rugstreeppad vroedmeesterpad zandhagedis	Rana arvalis Triturus cristatus Pelobates fuscus Podarcis muralis Rana lessonae Bufo calamita Alytes obstetricans Lacerta agilis
Bijlage 1 AMvB Zoogdieren das boomarter eikelmuis gewone zeehond velspitsmuis waterspitsmuis	Meles meles Martes martes Elomys quercinus Phoca vitulina Crocidura leucodon Neomys fodiens	Bijlage IV HR Zoogdieren baardvleermuis bechstein's vleermuis bever bosvleermuis brandt's vleermuis bruinvis euraziatische lynx franjiestaart gewone dolfin gewone dwergvleermuis gewone grootoorvleermuis grijze grootoorvleermuis grote hoefijzerneus hamster hazelmuis ingekorven vleermuis kleine dwergvleermuis kleine hoefijzerneus laativlieger meervleermuis mopsvleermuis nathusius' dwergvleermuis noordse woelmuis otter rosse vleermuis tuimelaar tweekleurige vleermuis vale vleermuis watervleermuis wilde kat witflankdolfijn witsnuitdolfijn	Myotis mystacinus Myotis bechsteinii Castor fiber Nyctalus leisleri Myotis brandtii Phocoena phocoena Lynx lynx Myotis nattereri Delphinus delphis Pipistrellus pipistrellus Plecotus auritus Plecotus austriacus Rhinolophus ferrumequinum Cricetus cricetus Muscardinus avellanarius Myotis emarginatus Pipistrellus pygmaeus Rhinolophus hipposideros Eptesicus serotinus Myotis dasycneme Barbastella barbastellus Pipistrellus nathusii Microtus oeconomus Lutra lutra Nyctalus noctula Tursiops truncatus Vespertilio murinus Myotis myotis Myotis daubentonii Felis silvestris Lagenorhynchus acutus Lagenorhynchus albirostris	Dagvlinders donker pimperlblauwtje grote vuurvleer pimperlblauwtje tijmblauwtje zilvestreephooibeestje	Maculinea nausithous Lycena dispar Maculinea teleius Maculinea arion Coenonympha hero
Reptielen en amfibieën adder hazeworm ringslang vinpootsalamander vuursalamander	Vipera berus Anguis fragilis Natrix natrix Triturus helveticus Salamandra salamandra				
Vissen beekprik bittervoorn elrits gestippelde alver grote modderkruiper grote rivierprik	Lampetra planeri Rhodeus cerceus Phoxinus phoxinus Alburnoides bipunctatus Misgurnus fossilis Lampetra fluviatilis				
Dagvlinders bruin dikkopje dwergdikkopje dwergdikkopje groot geaderd witje grote ijsvogelvleer heideblauwtje iepepage kalkgraslanddikkopje keizersmantel klaverblauwtje purperstreepparelmoervlinder rode vuurvleer hippotoe rouwmantel tweekleurig hooibeestje veenbeparelmoervlinder veenhooibeestje veldparelmoervlinder	Erynnis tages Cupido minimus Thymelicus acteon Aporia crataegi Limenitis populi Plebejus argus Spialia sertorius Argynnis paphia Cyaniris semiargus Brenthis ino Palaeochrysopehanus Nymphalis antiopa Coenonympha arcania Boloria aquilona Coenonympha tullia Melitaea cinxia				
				Libellen bronslibel gaffelibel gevekte witsnuitlibel groene glazenmaker noordse winterjuffer oostelijke witsnuitlibel rivierrombout sierlijke witsnuitlibel	Oxygastra curtisii Ophiogomphus cecilia Leucorrhinia pectoralis Aeshna viridis Symptecma padisica Leucorrhinia albifrons Stylurus flavipes Leucorrhinia caudalis
				Vissen houting steur	Coregonus oxyrinchus Acipenser sturio
				Vaatplanten drijvende waterweegbree groenknolorchis kruipend moerascherm zomerschroeforchis	Luronium natans Liparis loeselii Apium repens Spiranthes aestivalis
				Kevers brede geelrandwaterroofkever gestreepte waterroofkever heldenbok juchtleerkever	Dytiscus latissimus Graphoderus bilineatus Cerambyx cerdo Osmoderma eremita
				Tweekleppigen bataafse stroommossel	Unio crassus

BIJLAGE 3 INRICHTING PLANGEBIED

BIJLAGE 4 OVERZICHT GEKARTEERDE BROEDVOGELS 2009

In 2009 heeft geen volledige vogelinventarisatie plaatsgevonden. De nadruk bij deze inventarisatie lag op het voorkomen van minder algemene beschermde soorten en overige voor een dergelijk cultuurlandschap karakteristieke vogels. De vogels die 2009 zijn gekarteerd zijn:

Appelvink
Boerenwaluw
Braamsluiper
Buizerd
Goudvink
Gauwe vliegenvanger
Grote bonte specht
Grote lijster
Holenduif
Kievit
Kleine karekiet
Scholekster
Sperwer
Spotvogel
Steenuil
Tuinfluiter
Waterhoen

De soorten waarvan het nest jaarrond is beschermd zijn cursief weergegeven. Huismus, een soort die op die nieuwe vogellijst ook als jaarrond beschermde soort is aangeduid, is niet gekarteerd aangezien de noodzaak hiervoor ontbrak ten tijde van de uitvoering van het veldwerk.

De overige (gekarteerde) jaarrondbeschermde vogelsoorten zijn weergegeven in figuur 5 in hoofdstuk 4. De overige gekarteerde soorten zijn weergegeven in het figuur op de volgende pagina.

